

Stripper Romy Hall kreeg levenslang voor moord. Wat is een leven waard? Rachel Kushner houdt ons een spiegel voor in *Club Mars*. **KATHY MATHYS**

# ‘Schuld en onschuld? Dat zijn problematische termen’

Vijf jaar lang werkte Rachel Kushner (50) aan haar derde roman, *Club Mars*, een boek dat ze liever niet omschrijft als een gevangenisroman. ‘Het gaat niet enkel over het leven in de gevangenis.’ Na *De vlammenwerpers* (2013) over de jaren 70 wilde Kushner graag een hedendaagse roman schrijven. ‘Het werd er een over Californië, over vrouwenlevens en over de manier waarop onze maatschappij in elkaar zit. Wie geïnteresseerd is in de manier waarop de samenleving functioneert, komt automatisch uit bij de vraag of het rechtssysteem en het gevangeniswezen goed werken.’

Kushner beklemtoont dat het voor buitenstaanders misschien lijkt alsof dit onderwerp weinig te maken heeft met haar leven. Dat klopt niet. Sommige mensen die ze kent uit haar jonge jaren, belandden in de gevangenis. ‘Ik heb niet letterlijk hun verhaal verteld, maar wel details gebruikt. Ik woon al vijftien jaar in Los Angeles op loopafstand van de grootste mannengevangenis ter wereld. Daardoor ga je automatisch nadenken over het gevangenisstelsel.’

## In de cel tussen amandelpomen

Kushner werkt als vrijwilliger voor een mensenrechtenorganisatie die zich inzet voor vrouwen in de gevangenis. ‘We leren geïnterneerden hoe ze misbruik kunnen melden, hoe ze een klacht kunnen indienen. Dat laatste is lang niet makkelijk. Je dagelijkse leven kan behoorlijk verziekt raken wanneer je protest aantekent tegen de instelling waar je vast zit. Dankzij onze organisatie is het nu illegaal om geïnterneerde vrouwen tegen hun wil te steriliseren. De organisatie werkt nauw samen met de

advocaten van de geïnterneerden, die bijna allemaal levenslang kregen.’

‘Inmiddels ken ik veel gevangenen persoonlijk. Ik probeer hen op allerlei manieren bij te staan: door hen te helpen met brieven, door boeken op te sturen, door hen te helpen bij de zoektocht naar een betere advocaat... Ik ken een vrouw die, behalve met mij, met niemand uit de buitenwereld contact heeft. Haar moeder woont in een auto en zit veel te ver weg om haar dochter te bezoeken.’

Ook Stanville, de gevangenis in *Club Mars*, bevindt zich ver van de bewoonde wereld. Kushner: ‘Stanville is gedeeltelijk gebaseerd op Chowchilla, de grootste vrouwengevangenis ter wereld met 4.000 gevangenen. Ze ligt op zes uur rijden van Los Angeles, in de Central Valley, Noord-Californië. Dat is de plek waar ik geregeld naartoe rijd. De meeste geïnterneerden komen uit stedelijke omgevingen. Familieleiden wonen zelden in de buurt van de gevangenis.’

De geschiedenis van die gigantische gevangenis gaat terug tot in de jaren 70. Toen was er sprake van een criminaliteitsgolf. Daarna nam de misdaad af, maar het bleef populair om te stemmen voor een officier van justitie die keihard optreedt tegen misdaad. Kushner vertelt over het specifieke landschap waar de vrouwengevangenis ligt: ‘In de Central Valley wordt de helft van het fruit en de groenten voor de Amerikaanse markt gekweekt. Kleinschalige boerderijen zijn er nooit geweest, enkel gigantische landbouwbedrijven. Door de toenemende automatisering van de teelt is er minder werk. Daarom hadden lokale overheden wel oor naar het plan van de regering om er een gigantische gevangenis naar te zetten. Het zou de toenemende werkloosheid oplossen. Alleen is van die belofte niet veel in huis gekomen. De werknemers

## Ongepolijst San Francisco

‘Wat ik later begreep, over San Francisco, was dat ik er in schoonheid ondergedompeld was, maar dat het zicht erop mij werd belemmerd.’ Zo klinkt het uit de mond van Romy Hall, die is veroordeeld tot tweemaal levenslang plus zes jaar. Romy groeide op bij een afstandelijke moeder. Haar vader kent ze niet. Ze ging werken als danseres in de stripclub Club Mars.

Voor een gevangene die levenslang zit, stopt de aanmaak van nieuwe, memorabele herinneringen. Aan het leven in de buitenwereld is voorgoed een eind gekomen. Romy reconstrueert haar levensloop voor de lezer. We leren een ander San Francisco kennen, een ruw, ongepolijst stadsdeel. We lezen over Romy’s minnaars en over haar zoon, Jason.

Rachel Kushner beperkt zich in *Club Mars* niet tot Romy’s perspectief. De verschillende stemmen in deze roman komen op een volstrekt geloofwaardige manier tot leven. Dit boek is minder cerebraal dan *De vlammenwerpers*, toegankelijker ook. Toch moet je een inspanning leveren om de verschillende verhaaldraden te ontrafelen en met elkaar te verbinden. *Club Mars* laat je nadenken over vrijheid en onafhankelijkheid, over armoede en privileges. Zonder twijfel het beste van de schrijfster tot op heden. (Kathy Mathys)

★★★★☆

**Rachel Kushner**

*Club Mars*.

Vertaald door Lidwien Biekman en Maaïke Bijnsdorp, Atlas Contact, 432 blz., 21,99 € (e-boek 12,99 €). Oorspronkelijke titel: ‘Club Mars’.

